

Pravila za izradu i praćenje realizacije desetogodišnjih planova razvoja prenosnog sistema električne energije

*Pravila su objavljena u "Službenom listu CG", br.
43/2016 i 90/2017*

Predmet

Član 1

Ovim pravilima se utvrđuju način i postupak izrade, sadržaj, način i postupak odobravanja, postupak sprovođenja javne rasprave, kao i način praćenja realizacije desetogodišnjih planova razvoja prenosnog sistema električne energije (u daljem tekstu: Plan razvoja).

Utvrđivanje i dostavljanje Plana razvoja

Član 2

Operator prenosnog sistema (u daljem tekstu: operator) na osnovu neposrednog i stalnog praćenja rada sistema i sagledavanja trenda potreba, kao i podataka i informacija dobijenih od svih relevantnih subjekata utvrđuje Plan razvoja i dostavlja ga Regulatornoj agenciji za energetiku (u daljem tekstu: Agencija) na odobravanje.

Metodološki pristup

Član 3

Metodološki pristup planiranja prenosnog sistema se sastoji iz sljedećih elemenata:

- 1) ciljevi razvoja prenosnog sistema,
- 2) analiza dokumenata i zahtjeva od uticaja na Plan razvoja iz člana 5 ovih Pravila,
- 3) identifikacija investicija za postizanje ciljeva razvoja,
- 4) tehnički i ekonomski kriterijumi za odabir investicija,
- 5) rezultati koji bi se postigli realizacijom odabranih investicija sadržanih u Planu razvoja.

Cilj Plana razvoja

Član 4

(1) Plan razvoja ima za cilj da detaljno prikaže stanje prenosnog sistema u Crnoj Gori u godini koja prethodi planskom periodu, utvrdi smjernice za njegov razvoj u skladu sa potrebama korisnika sistema, kao i potrebne investicije u skladu sa predloženim razvojem prenosnog sistema.

(2) Plan razvoja mora biti utemeljen na postojećoj i planiranoj proizvodnji i opterećenju sistema i sadržati mjere koje garantuju sposobnost sistema da zadovolji potrebe za prenosom električne energije i dugoročnu sigurnost snabdijevanja.

Izrada Plana razvoja

Član 5

(1) Prilikom izrade Plana razvoja, operator je dužan, u najvećoj mogućoj mjeri, uzeti u obzir:

- 1) Strategiju razvoja energetike Crne Gore,
- 2) Akcioni plan za sprovođenje Strategije razvoja energetike Crne Gore,
- 3) prostorno-planske dokumente,
- 4) razvoj proizvodnje, snabdijevanja, potrošnje za period na koji se plan odnosi i razmjene električne energije sa drugim zemljama,
- 5) planove razvoja susjednih prenosnih sistema,
- 6) Plan razvoja distributivnog sistema električne energije, ili neki drugi planski dokument,
- 7) obaveze usljed potpisanih ugovora sa međunarodnim organizacijama i udruženjima,
- 8) opterećenje i pouzdanost prenosnog sistema,
- 9) obezbjeđenje potrebnih uslova za priključenje novih potrošačkih i proizvodnih objekata,
- 10) regulacione mogućnosti elektroenergetskog sistema,
- 11) obezbjeđenje povećanja energetske efikasnosti u objektima prenosnog sistema,
- 12) tehničke i ekonomske kriterijume,

13) društvenu prihvatljivost (uticaj na okolinu, javnu bezbjednost i javno zdravlje).

(2) Plan razvoja prenosnog sistema izrađuje se na način da za prve tri godine sadrži godišnju dinamiku realizacije investicionih projekata, a za preostale godine sadrži planski okvir.

Sadržaj Plana razvoja

Član 6

(1) Plan razvoja naročito sadrži:

1) osvrt na prethodne planove razvoja, i na osnovu njih odobrene investicione planove, kao i realizaciju istih koja je uporediva po godinama,

2) razrađen metodološki pristup za izradu Plana razvoja,

3) analizu potrošnje i proizvodnje električne energije u skladu sa projekcijama koje odražavaju situaciju u Crnoj Gori,

4) analizu prenosnog sistema koju čine:

a) pregled postojećih objekata prenosnog sistema i stanje u kome se oni trenutno nalaze,

b) analiza tokova snaga i opterećenosti elemenata sistema,

c) analiza naponsko reaktivnih prilika,

d) analiza dinamičke sigurnosti sistema,

e) analiza gubitaka električne energije,

f) analiza uticaja raspoloživih planova razvoja susjednih prenosnih sistema,

g) analiza prenosne moći i zagušenja,

h) procjena uticaja neisporučene električne energije,

i) analiza očekivanih uticaja priključenja novih distributivnih sistema, zatvorenih distributivnih sistema, kao i uticaja promjena u distributivnim sistemima na prenosni sistem, pogotovo onih uticaja koji su posljedica priključenja novih proizvodnih objekata na sistem na osnovu Planova razvoja ili nekih drugih planskih dokumenata,

5) spisak neophodnih projekata.

(2) Trogodišnji investicioni plan prenosnog sistema čini zasebnu cjelinu i sastavni je dio Plana razvoja.

Kriterijumi

Član 7

(1) Tehnički kriterijumi iz člana 3 stav 1 tačka 4 ovih pravila obuhvataju zahtjeve i ograničenja koji proizilaze iz pravila koja uređuju rad prenosnog sistema i odnose se na rad sistema u normalnim, kao i otežanim pogonskim uslovima.

(2) Ekonomski kriterijumi iz člana 3 stav 1 tačka 4 ovih pravila su:

1) kriterijum minimalnih troškova za postizanje ciljeva,

2) kriterijum uticaja na ukupne troškove poslovanja.

(3) Kriterijumi iz stava 2 ovog člana primjenjuju se prilikom pripreme i izbora tehničkog rješenja na način da se između mogućih tehničkih rješenja koja ispunjavaju zahtjeve i ograničenja, izabere:

1) rješenje koje za postizanje ciljeva prouzrokuje minimalne troškove investicije, i

2) rješenje koje omogućava umanjivanje ukupnih troškova poslovanja operatora ili, ako to nije moguće, prouzrokuje najmanje uvećanje ovih troškova.

(4) Primjena kriterijuma u skladu sa stavom 3 tačka 2 ovog člana se odnosi naročito na troškove materijala, kao i na troškove zarada.

(5) Na projekte od interesa za Zajednicu dodatno se primjenjuje Metodologija i kriterijumi koji se koriste za procjenu ulaganja u infrastrukturne projekte na području električne energije i svih većih rizika povezanih s takvim projektima, data u Prilogu 1 ovih pravila.

(6) Metodologija iz stava 5 ovih pravila čini sastavni dio ovih pravila.

Investicije sa prekograničnim efektima

Član 8

Za investicije sa prekograničnim efektima koje se sprovode na osnovu potvrđenih međunarodnih ugovora potrebna je:

1) analiza troškova i koristi koja je napravljena u skladu sa međunarodnom dobrom praksom,

2) jasna specifikacija koji su ciljevi iz člana 4 ovih pravila zadovoljeni.

Uslovi za odobravanje Plana razvoja

Član 9

Agencija odobrava Plan razvoja ako:

- 1) su predložene investicije u skladu sa ciljevima i dokumentima iz čl. 4 i 5 ovih pravila,
- 2) sadrži elemente iz člana 6 ovih pravila
- 3) su ispunjeni kriterijumi iz člana 7 ovih pravila, kao i drugi zahtjevi i kriterijumi, koji su zahtijevani zakonom i obavezama članstva u interkonekciji.

Postupak odobravanja

Član 10

(1) Operator je dužan da Agenciji dostavi nacrt Plana razvoja najkasnije do 30. aprila godine koja prethodi prvoj godini perioda na koji se Plan razvoja odnosi.

(2) Agencija sprovodi postupak javne rasprave i izvještaj sa javne rasprave, sa stavovima po primjedbama datim na raspravi, dostavlja operatoru najkasnije do 31. maja.

(3) Operator je dužan da predlog Plana razvoja sa ugrađenim primjedbama datim na javnoj raspravi dostavi Agenciji na davanje saglasnosti najkasnije do 1. jula godine koja prethodi prvoj godini perioda na koji se Plan razvoja odnosi.

Trogodišnji investicioni plan

Član 11

(1) Trogodišnji investicioni plan, za svaku investiciju i za svaku godinu sadrži:

- 1) tehnički opis,
- 2) tehno-ekonomsku analizu opravdanosti projekta,
- 3) plan investiranja koji naročito sadrži cijenu, finansijske izvore i dinamiku realizacije,
- 4) amortizacioni plan za osnovna sredstva koja će biti izgrađena,
- 5) očekivane efekte investicija uključujući i uticaj na troškove poslovanja, ako postoje.

(2) Redosljed investicija u trogodišnjem investicionom planu određuje operator vodeći računa o prioritetu.

Ažuriranje Plana razvoja

Član 12

(1) Operator godišnje ažurira Plan razvoja na sljedeći način:

1) uključuje eventualne promjene nastale iz objektivnih razloga ili obaveze izgradnje objekata u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorima,

2) razrađuje dinamiku realizacije investicionih projekata za godine do kraja regulatornog perioda, za svaku godinu pojedinačno,

3) u godini podnošenja zahtjeva za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda predlaže plan razvoja za narednih 10 godina.

(2) Ažurirani Plan razvoja operator dostavlja Agenciji u istim rokovima i po istoj proceduri kao i prilikom donošenja Plana razvoja.

Praćenje realizacije trogodišnjeg investicionog plana

Član 13

(1) Agencija prati realizaciju trogodišnjeg investicionog plana na osnovu izvještaja o realizaciji koji dostavlja operator u skladu sa Zakonom.

(2) Izvještaj iz stava 1 ovog člana sadrži:

- 1) ciljeve postignute investicionim ulaganjima,
- 2) stepen realizacije plana na godišnjem nivou,
- 3) upoređenje planiranih sa utrošenim sredstvima, za sve godine realizacije investicije,
- 4) obrazloženje za odstupanje od postizanja ciljeva i od plana.

(3) Elementi izvještaja iz stava 2 tač. 2, 3 i 4 ovog člana dostavljaju se za svaku investiciju pojedinačno.

Izuzeće od primjene

Član 14

Odredbe člana 7 stav 1, člana 8 i člana 9 stav 1 ovih pravila ne primjenjuju se na investicije u toku koje su prethodno odobrene u skladu sa obavezama iz potvrđenih međunarodnih ugovora, investicije koje se podnose na odobravanje a realizuju se u skladu sa obavezama iz potvrđenih međunarodnih ugovora, kao i na investicije koje su sadržane u programu otkupa infrastrukture.

Stupanje na snagu

Član 15

Ova Pravila stupaju na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Prilog 1

Metodologija i kriterijumi koji se koriste za procjenu ulaganja u infrastrukturne projekte na području električne energije i svih većih rizika povezanih s takvim projektima

Kriterijumi procjene rizika

Član 1

(1) Agencija, za projekte od interesa za Zajednicu, sprovodi analizu specifičnih rizika koje je naveo operator prenosnog sistema i mjera preduzetih za smanjenje rizika.

(2) Prilikom procjene rizika za projekte od interesa za Energetsku zajednicu (u daljem tekstu: Zajednica) primjenjuju se sljedeći kriterijumi:

1) prihvatljivost projekta, u smislu potvrde da se projekat nalazi na listi projekata od interesa za Zajednicu, usvojenoj od nadležnog organa Zajednice;

2) dostupnost svih potrebnih dokumenata i podataka, tj. dokaza o mogućim rizicima;

3) dostupnost dokaza o tome jesu li eventualni rizici povezani s određenim projektom od interesa za Zajednicu veći od uporedivog projekta i do koje mjere oni negativno utiču na operatora prenosnog sistema;

4) dostupnost procjene rizika za projekt od interesa za Zajednicu, koji između ostalog uključuje:

a) analizu troškova i koristi koja je napravljena u skladu sa međunarodnom dobrom praksom,

b) dokaz o dovoljnom stepenu pripremljenosti projekta,

c) opis rizika, uključujući vjerovatnoću nastanka, kvantitativnu procjenu finansijskih posljedica i profil rizika u skladu sa članom 2 stav 1 tačka 1 ove metodologije,

d) identifikovanje strane na koju utiče rizik, tj. ko snosi posljedice rizika,

e) objašnjenje može li se potencijalni rizik ublažiti ili eliminisati pomoću mjera koje može sprovesti operator sistema ili postojećih regulatornih mjera, odnosno objašnjenje zašto to nije moguće.

(3) Operator prenosnog sistema mora dostaviti Agenciji dokaze iz stava 2 tač. 2, 3 i 4 ovog člana.

(4) Agencija može od operatora prenosnog sistema zatražiti dodatne informacije, dokumenta i podatke ako su potrebne za adekvatnu procjenu rizika za projekt od interesa za Zajednicu.

Postupak procjene rizika

Član 2

(1) Postupak procjene rizika za projekt od interesa za Zajednicu sprovodi se na bazi kriterijuma iz člana 1 ove metodologije i sastoji se od sljedećih koraka:

1) Identifikacija rizika, kojima se mogu dodijeliti sljedeći profili:

a) rizik od prekoračenja troškova - rizik da stvarni troškovi tokom pripreme, izgradnje, rada i održavanja projekta budu viši od očekivanih troškova koje je Agencija unaprijed odobrila,

b) rizik od prekoračenja vremena - rizik da priprema i izgradnja projekta traje duže od planiranog prema planu razvoja sistema,

c) rizik od nastanka nasukanih sredstava - rizik da će potražnja za uslugama projekta od interesa za Zajednicu biti manja od planirane zbog razloga koji nijesu pod nadzorom operatora prenosnog sistema,

d) rizik od neefikasnosti nastalih troškova - rizik da se troškovi koji su nastali na bazi uporedne procjene ili drugih regulatornih mjera ne smatraju efikasnim,

e) rizik od nelikvidnosti - rizik da operator prenosnog sistema neće moći ispuniti svoje finansijske obaveze.

2) Identifikacija mjera za ublažavanje ili uklanjanje rizika od strane operatora prenosnog sistema, pri čemu Agencija procjenjuje do koje mjere rizik može biti ublažen ili uklonjen primjenom odgovarajućih mjera od strane operatora prenosnog sistema, kao što su određeni ekonomski instrumenti (npr. ugovorne kazne, osiguranja i sl.). Ako su te mjere dostupne i primjenjive, nijesu potrebne dodatne mjere, tj. podsticaji.

3) Procjena rizika i definisanje troška kapitala, kao i regulatornih mjera za ublažavanje ili uklanjanje rizika koje se mogu primijeniti, pri čemu:

a) Potencijalni efekat rizika na operatora prenosnog sistema procjenjuje se uzimanjem u obzir cjelokupnog regulatornog okvira;

b) Agencija procjenjuje u kojoj mjeri je rizik već uzet u obzir kod određivanja troška kapitala na osnovu metodologije za utvrđivanje regulatorno dozvoljenog prihoda;

c) Agencija će takođe procijeniti koje se važeće regulatorne mjere za ublažavanje ili uklanjanje rizika primjenjuju na odgovarajući rizik.

4) Kvantifikacija rizika, pri čemu će Agencija, ako je to moguće, na bazi podataka dostavljenih od operatora prenosnog sistema, ocijeniti izloženost riziku za određeni projekt od interesa za Zajednicu u smislu viših troškova ili nižih prihoda za operatora prenosnog sistema.

5) Upoređivanje projekata, pri čemu se prilikom procjene stepena i opravdanosti rizika, investicioni projekat upoređuje s drugim odgovarajućim projektom. Agencija ocjenjuje jesu li eventualni rizici za određeni projekat od interesa za Zajednicu veći od rizika uporedivog projekta.

6) Opravdanost profila rizika, pri čemu Agencija ocjenjuje postoji li opravdanje za određeni profil rizika s obzirom na pozitivni učinak projekta u poređenju s alternativnim rizikom, uzimajući u obzir, između ostalog, rezultate dostavljene analize troškova i koristi.

(2) Ako je potrebno, Agencija će razmotriti smanjenje ili uklanjanje preostalih otkrivenih rizika preduzimanjem odgovarajućih koraka u odnosu na specifičnu prirodu rizika.